

**Oana Cristea
GRIGORESCU**

Banii, ochiul dracului

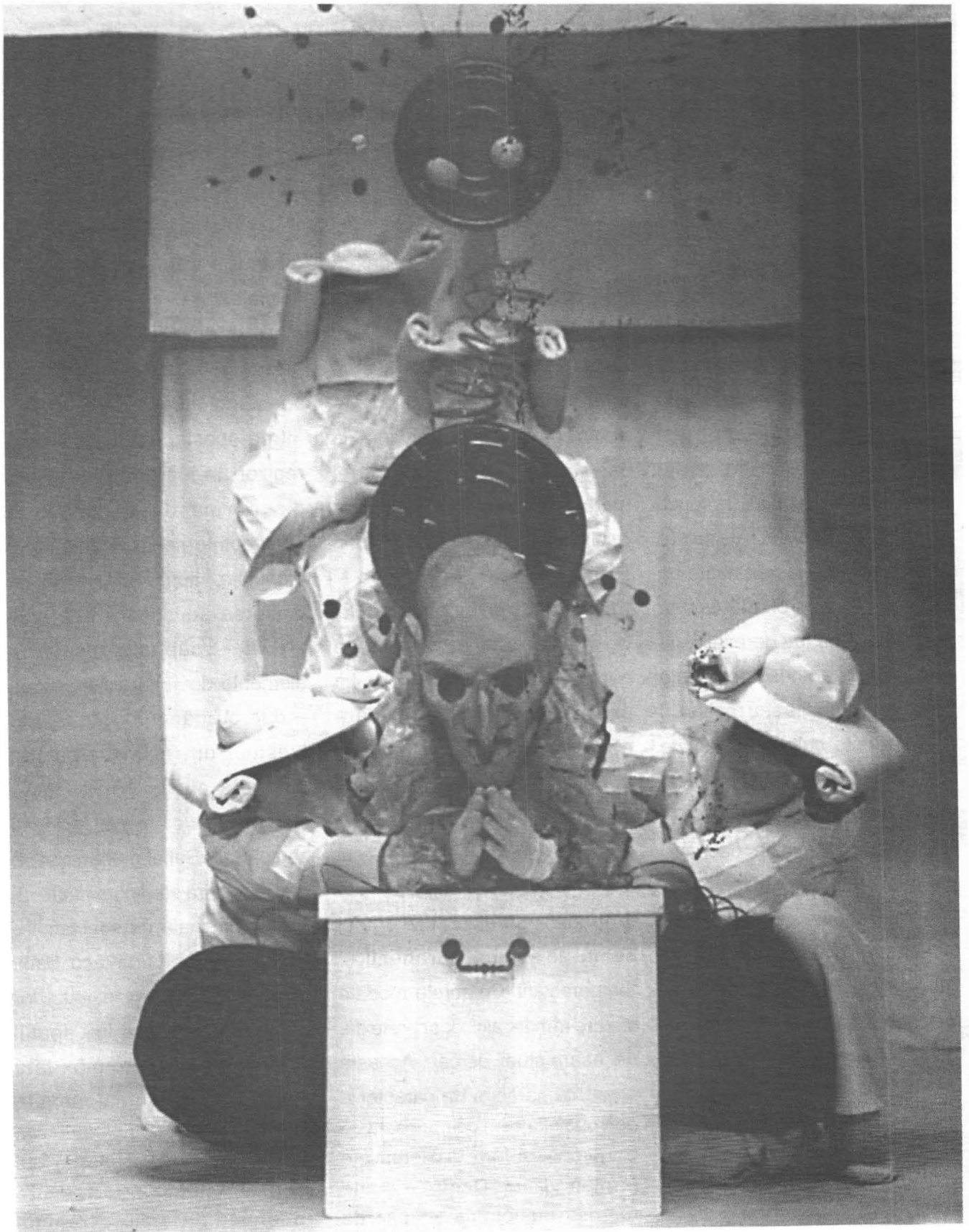
Cuvintele amenință să devină prin invazia mass-media o babilonie ininteligibilă. Competiția cuvântului ca mesaj este devansată de imagine. Înainte de a mai apuca un cuvânt să-și corecteze raportul cu realul semnat, imaginea îi ia locul. Preia și multiplică planurile discursului. O singură fotografie e capabilă să surprindă esența unei fraze, ține loc de explicație și comentariu totodată; ne îmbie prin analogii subtile sau racursuri la experiențe culturale arhivate de memoria stilurilor și curentelor. Imaginile ne trezesc senzații fizice mai vii resimțite, dacă nu, mai adevărate decât sursa reală. Prin imagine, viața poate fi trăită virtual, prin procură. Ipoteza ne sperie și ne fascinează totodată. În spectacolele de teatru vizual concurează cuvântul. Marioneta e prin excelență imagine animată, semn dinamizat. Plecând de la filmul mut al imaginii însuflețite, spectacolul de păpuși și marionete este

Teatrul de Păpuși Baia Mare – *Avarul*. Scenariu de Gavril Pinte după Molière, Plaut, Balzac, Delavrancea, Călinescu. Regia: Gavril Pinte. Scenografia: Roxana Ionescu. Muzica: Cristian Târnovețchi și Constantin Fleancu. Data premierei: 9 mai 1999.

scena generoasă a experimentului vizual. Propune și validează formula spectacolului fără text. Regizorul Gavril Pinte a ales tema avariției ca punct de pornire pentru proiectul său regizoral la Teatrul de Păpuși Baia Mare, intitulat *Avarul*. Tipologia avarului, trecând de la Molière prin Plaut, Balzac, Delavrancea și Călinescu, a prilejuit regizorului în primul rând un studiu de personaj. Gavril Pinte e mai puțin preocupat de lumea în care evoluează personajele, plasate undeva în atemporalitate, cât de definirea caracterelor și atitudinilor, surprinse în specificul lor. Limbajul personajelor redus la tirade logoreice este primul semn al abolirii narațiunii și temporalității. Celebrele modele literare rămân, aici, doar pretexte, necesare studii de caz. Această aparentă sărăcire de caracter a personajelor este compensată de o riguroasă și corectă diferențiere în plan vizual. Dacă se poate reproșa monotonia și lipsa de

gradare a stării Avarului – egal în meteahna sa – felul în care sunt construite și mânuite păpușile lasă loc celor mai spectaculoase situații de joc. Întreg spectacolul este pentru regizor un foc de artificii iscat din nevoia de a descoperi neașteptate soluții scenice prin mânăuirea păpușilor.

Unitatea stilistică a spațiului vizual – păpuși, accesorii, elemente de compoziție vizuală – duc cu gândul la constructivismul din artele plastice; inspirată aluzie la pierderea sufletului de către cei închinați zeului Ban. Suflul mecanicist pe care îl respiră scenografia are ca soluție originală de spectacol o fabuloasă mașină de făcut bani. În ea demonetizarea valorilor umane se produce la capătul unei serii de transformări fără echivalent în lumea rămasă neatinsă de viciul avariției. Din păcate, mașina își pierde din puterea inițială prin folosire repetitivă. Dansul triumfal

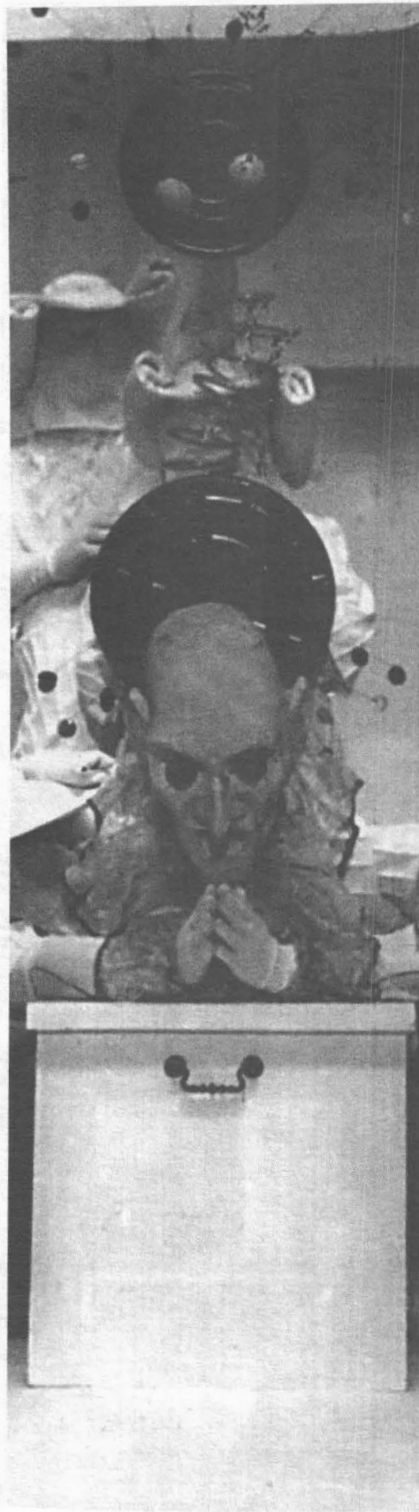

Închinat zeului Ban trădează o forțată supunere la linia partiturii muzicale, fără să țină cont de nevoile de dinamică interioară a spectacolului.

Muzica originală, compusă de Cristian Târnovețchi și Constantin Fleancu, constituie un binevenit contrapunct la situațiile de joc. Poate o mai atentă confruntare cu nevoia de ritmare a spectacolului ar fi reclamat condensarea anumitor motive muzicale. Schematizarea caracterelor cere o accelerare de ritm spre final, odată cu pierderea oricărei urme de umanitate a Avarului. Mașina diabolică a avariției închide în viscerele ei și macină acolo până și sufletul omului zgârcit. Încă o dată, banul cumpără totul, falsifică, pângărește.

Senzația de lentoare a spectacolului vine din repetarea unor semne și motive scenice, din raportul neechilibrat între muzică și cuvânt inteligibil. Rămâne de meditat asupra acestei experiențe care reclamă prezența cuvântului. De căutat proporția justă față de întreg.

Spectacolul așa cum l-a gândit scenografa Roxana Ionescu e un „creion” cu tușa nervoasă, scăpat din frâul mâinii ordonatoare.

Păpușile – elasticitate, contururi frânte, arcuri deformate, volume variabile – se supun unei singure legi: unitatea stilistică. Ecuația lor de mișcare e la mâna și inspirația păpușarilor/regizorului. Cutia albă a poveștii înlocuiește prin licență scenografică camera neagră a teatrului de marionete, constituind prin contrast foaia albă, orizontul deschis al desenului nevrotic. Tot acest material vizual solicită regia, reclamă situații de joc neașteptate, impune ritmul alert, accelerarea deznodământului. Momentul relaxării e victoria iubirii. Ralantiul mișcărilor din final instituie ordinea firescului, anulând deformarea isterică a lumii prin viciu. Comicul de limbaj definitiv pentru comediile avariției ar fi trebuit să cedeze locul comicului de situație pentru a depăși farsa moralizatoare. Avarul rămâne în orice interpretare (actualizată/esențializată) un personaj comic. Cu cât reușim să râdem mai mult, cu atât mai tragică este esența sa.

P.S. Spectacolul este un examen trecut cu brio de actorii păpușari de la Baia Mare, aflați la prima confruntare cu un astfel de proiect.